

РОЗДІЛ IV

СУЧАСНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ФОРМИ, ТЕХНОЛОГІЇ, МЕТОДИ І ПРИЙОМИ РОБОТИ

УДК 378:008:7.012:004.92 "71" (043.3)

<https://doi.org/10.37041/2410-4434-2019-14-13>

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ПОЕТАПНОГО РОЗВИТКУ ПРОЕКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ-ГРАФІКІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

Алла Максимова,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри дизайну Арт академії

сучасного мистецтва ім. С. Далі

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-4467-1952>

e-mail: almadesign@i.ua

***Анотація.** У статті розглядається суть авторської технології поетапного розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків у професійній підготовці в мистецьких закладах вищої освіти, що розроблена з урахуванням своєрідності становлення проектної культури відповідно до вимог цілісності, системності, керованості означеного процесу. Технологія поетапного розвитку проектної культури поєднує три етапи (пропедевтично-підготовчий, професійної ідентифікації, творчої самореалізації у проектній діяльності) й актуалізує розвиток художньо-естетичних якостей, асоціативно-образного мислення, сприяє поглибленню теоретичних знань, удосконаленню практичних умінь щодо створення цілісних гармонійних образів, перспективних іміджевих проектів, прогнозування тенденцій становлення графічного дизайну.*

Ключові слова: педагогічна технологія, технологія поетапного розвитку проектної культури, проектна культура майбутніх дизайнерів-графіків, професійна підготовка, графічний дизайн.

Постановка проблеми. Проблема розвитку проектної культури майбутніх фахівців із графічного дизайну тісно пов'язана з глобалізацією світової економіки, інформаційно-технологічною революцією, модернізацією і технізацією виробництва, стрімким розвитком інформаційних та комунікативних технологій, які потребують кардинальних змін у вищій технічній і мистецькій школах, спрямованих на підготовку дизайнерів нової генерації. Розв'язанням зазначених проблем актуалізується необхідність розроблення й впровадження педагогічної технології поетапного розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків у професійну підготовку.

Аналіз результатів останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У наукових дослідженнях обґрунтовано різні варіанти розуміння суті педагогічних технологій, зокрема В. Беспалько [1] розглядає педагогічну технологію як змістову техніку реалізації освітнього процесу; В. Монахов [2] тлумачить суть педагогічної технології як продуману у всіх деталях модель педагогічної діяльності з проектування, організації й веденню освітнього процесу. Науково значущою і найбільш повною є позиція Б. Лихачова [3], згідно з якою педагогічна технологія розглядається як організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу, що охоплює сукупність психолого-педагогічних установок, визначаючих спеціальний набір й компонування форм, методів, засобів, прийомів навчання, виховних підходів. Заслугує уваги тлумачення педагогічної технології С. Сисоєвої, як структури, що утворюється трьома взаємозумовленими компонентами: науковим (як частина педагогічної науки, що

вивчає і розробляє мету, зміст і методи навчання і педагогічне проектування); процесуально-описовим (опис алгоритмів процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих результатів навчання); процесуально-діючим (здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів) [4]. Постає питання про теоретичні й методологічні засади професійної підготовки майбутніх дизайнерів у мистецьких закладах вищої освіти, зокрема, їхньої готовності до здійснення проектної діяльності на якісному рівні, а також до професійної рефлексії, що поєднує у собі психологічну готовність і проектну діяльність, рефлексію знань у галузі мистецтва й дизайну та усвідомлення власного професійного досвіду. Відтак актуалізується необхідність пошуку інноваційних способів забезпечення якості професійної підготовки майбутніх дизайнерів-графіків у мистецьких закладах вищої освіти, а саме: розроблення технології поетапного розвитку їхньої проектної культури.

Метою статті є висвітлення суті технології поетапного розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків у професійній підготовці, що розроблена з урахуванням своєрідності становлення проектної культури відповідно до вимог цілісності, системності, керованості означеного процесу.

Виклад основного матеріалу. Розроблена технологія ґрунтується на ідеях культурологічного, особистісно-орієнтованого, компетентнісного, системного, акмеологічного, діяльнісного підходів, а тому передбачає використання відповідних методик, методів і прийомів мотивування й формування інтелектуальної й творчо обдарованої особистості у процесі вивчення спецдисциплін, а також за допомогою технік розвивального супроводу, що базуються на рефлексії та комунікації і передбачають здійснення послідовних етапів: «дія – рефлексія – покращена дія». Ця

педагогічна технологія уможливує її відтворюваність іншими суб'єктами освітнього процесу мистецьких закладах вищої освіти, а також поетапну діагностику, варіювання засобів і методів із метою корекції результатів.

Основними завданнями технології поетапного розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків передбачено: визначення початкового рівня розвиненості проектної культури як складової професійної компетентності й залучення студентів до якісного виконання дизайнерської проектної діяльності. Поставлені завдання виконуються на всіх трьох етапах, а саме: актуалізації уявлень про проектну культуру, формування рефлексії досягнень і залучення до проектування власної професійної діяльності, розвитку вмінь і навичок щодо здійснення дизайнерської проектної діяльності на якісному рівні, цілісність яких забезпечується міжпредметною інтеграцією відомостей про професійне становлення дизайнера-графіка, а також упровадженням на третьому етапі авторських навчальних курсів «Теоретичні основи проектування» та «Проектна культура майбутніх дизайнерів-графіків».

Оновлені теоретико-практичні відомості, форми та методи набуття теоретичних знань та практичних вмінь і навичок з дизайнерського проектування інтегровано у зміст і процес опанування курсів «Основи проектування», «Графічне проектування», «Фірмовий стиль», «Корпоративний стиль», «Проектування упаковки», «Комплексне проектування», «Художнє проектування» та ін. упродовж усього процесу професійної підготовки майбутніх дизайнерів-графіків у мистецьких закладах вищої освіти. Відтак удосконалено зміст професійної підготовки майбутніх дизайнерів-графіків з акцентуацією уваги на їх реалізації у професійній діяльності, що стимулює формування професійно важливих якостей і розвиток проектної культури. Зміст поняття «проектна культура майбутніх дизайнерів-графіків» розглядається як складний соціокультурний і

психолого-педагогічний феномен, що полягає у вищому прояві проектного мислення, яке реалізується в дизайнерській проектній діяльності [5].

Структура розробленої технології презентована такими складовими: концептуальною (закономірності, принципи розвитку проектної культури); змістовою (цільові настанови – загальні і конкретні; інтегрований дидактичний матеріал); процесуальною (організація освітньо-розвивального середовища; форми, методи і прийоми роботи студентів та викладачів, що сприяють розвитку проектної культури; дії науково-педагогічних працівників мистецьких закладів вищої освіти щодо управління педагогічним процесом розвитку проектної культури). Означені складові технології відрізняються змістовим наповненням взаємопов'язаних етапів розвитку проектної культури, що зумовлюється специфікою провідних видів професійної діяльності майбутніх дизайнерів-графіків. У технології розвитку проектної культури враховано відмінності між етапами, і, відповідно, фокусується увага на сформованості у майбутніх дизайнерів-графіків таких якостей: ціннісно-світоглядні позиції, професійні інтереси до оволодіння вміннями та навичками проектної діяльності, ставлення до прогнозування оптимальних результатів спроектованих об'єктів графічного дизайну, потреби в професійних досягненнях, прагнення проявити себе як суб'єкта творчого зростання, уявлення про професійний успіх і перспективи майбутньої професійної діяльності; науково-теоретична обізнаність із проектними методами, етапами, стратегіями, способами підвищення власного рівня розвиненості проектної культури; розуміння широкого і вузького значень поняття проектна культура, ціннісних, психологічних й акмеологічних сутнісних характеристик проектної культури, обізнаність із видами, стадіями дизайнерської проектної діяльності, її поліваріативністю; індивідуально-особистісні якості, що забезпечують активне й цілісне включення індивіда у

професійну діяльність у процесі професійної підготовки в мистецьких закладах вищої освіти; механізми самоактуалізації як процесу активізації здібностей і професійно значущих якостей майбутніх дизайнерів-графіків, спрямовуючи їх на розвиток необхідних компетентностей із метою професійного становлення й психологічної готовності до здійснення проектної діяльності в галузі графічного дизайну; здатність до адекватної оцінки власних можливостей професійного зростання; готовність до рефлексії з метою вирішення творчих проблем; вміння осмислювати особистісні професійні досягнення; навички самооцінки індивідуально-особистісних якостей і результатів професійної підготовки в контексті уявлень про майбутній професійний успіх у соціокультурному середовищі. Більшість означених якостей проявляються у відповідних поведінкових індикаторах. Наприклад, мотивація розвитку проектної культури конкретизується прагненнями здобути якісний результат у здійсненні дизайнерської проектної діяльності, здатністю досягти поставлених цілей, незважаючи на труднощі, усвідомленою потребою максимально реалізувати індивідуально-особистісні та професійно-діяльнісні якості під час виконання навчальних практичних завдань.

Перший – пропедевтично-підготовчий етап – формування уявлень про професійну підготовку й проектну культуру – як складову процесу розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків, характеризується усвідомленням сутнісних ознак дизайнерської проектної діяльності, формуванням уявлень про етапи планування та можливі шляхи розвитку проектної культури, спонукає студентів до самоаналізу власної самоцінності в соціокультурному середовищі, набутих компетентностей і способів їхнього розвитку в освітньому процесі, підтримуючи прагнення й формуючи готовність до здійснення проектної діяльності на професійному рівні.

Завдання першого етапу: максимально зорієнтувати зусилля суб'єктів освітнього процесу на розвиток у майбутніх дизайнерів-графіків змістово-смыслового компоненту проектної культури, а також – на формування ціннісних орієнтацій, усвідомлення значущості знань про обрану професію і перспективні вектори розвитку професійної діяльності.

На другому етапі розвитку проектної культури – «професійної ідентифікації» – у процесі підготовки до проектної діяльності залучаємо майбутніх дизайнерів-графіків до проектування власної професійної діяльності, рефлексії досягнень та саморозвитку – основу увагу зосереджуємо на здобутті теоретичних, практико-процесуальних знань зі здійснення дизайнерської проектної діяльності. *Завдання другого етапу:* оволодіння професійними знаннями, вміннями і навичками, активізація індивідуально-особистісних ресурсів для підвищення власного рівня проектної культури, формування комунікативних і організаторських навичок, здатності до ініціативності, гнучкості мислення і поведінки, здатності до самостійного вибору, незалежності, усвідомлення своїх можливостей щодо прогнозування проектних цілей, очікуваного результату при впровадженні майбутнього об'єкту дизайнерського проектування та їх адекватної оцінки.

На третьому етапі – «творчої самореалізації у проектній діяльності» – важливо зосередитись на процесі набуття вміння планувати власну дизайнерську проектну діяльність, де студенти визначають власні професійні інтереси і методи їх реалізації у соціокультурному просторі. Відтак порівнюють власні можливості з вимогами до фахівця, який обирає цікаву й прийнятну для нього траєкторію професійного зростання, та визначає, чи можливо реалізувати такий шлях, і якщо так, то продумати засоби та механізми його реалізації. На цьому етапі студент потребує кваліфікованої допомоги з боку викладача-наставника,

насамперед, для визначення своїх можливостей і недоліків, а також методів психолого-педагогічної підтримки. Ефективним вважаємо проведення спеціального тестування для виявлення сильних і слабких сторін майбутніх дизайнерів-графіків, результати якого дають змогу максимально врахувати індивідуально-особистісні ресурси та професійно-діяльнісні якості студентів та оптимально спланувати власну професійну діяльність. При цьому участь викладачів як консультантів в опануванні майбутніми фахівцями способів розвитку проектної культури дозволяє не тільки оцінити адекватність уявлень про проектну культуру і професійних орієнтацій студентів, але й здобути довіру студентської молоді і таким чином посилити дієвість психолого-педагогічного впливу на розвиток проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків.

Метою і завданням третього етапу розвитку проектної культури позиціонуємо: системно-цілісні знання інтегративного характеру, що набуті майбутніми дизайнерами-графіками за умов спеціально організованого навчання, які характеризуються практичною спрямованістю, стимулюють до обміну ідей та досягнень; вміння глибоко аналізувати власну творчу діяльність, осмислювати успіхи і помилки, усвідомлюючи рівень розвитку професійно-значущих якостей особистості дизайнера, якість своєї професійної підготовки; актуалізовану потребу щодо пізнавальної й рефлексивної діяльності студентів, самопізнання, самооцінки набутого рівня розвиненості проектної культури, сформовані навички щодо проектування варіантів розвитку власної професійної діяльності та мотивації подальшого професійного зростання.

На третьому етапі впроваджуємо авторський курс «Проектна культура майбутніх дизайнерів-графіків», зміст якого спрямовано на ознайомлення студентів із сутністю процесу розвитку проектної культури та механізмів професійного становлення, інструментами самодіагностики

індивідуально-особистісних та професійно-діяльнісних якостей, ефективними способами підвищення професійного рівня проектних розробок у галузі графічного дизайну.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Технологія поетапного розвитку проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків представлена сукупністю цілеспрямовано скомпонованих дидактичних методів, прийомів, способів, засобів і форм навчання, принципів і правил їх творчого застосування, спрямованих на підвищення рівня розвитку проектної культури студентів-дизайнерів у мистецьких закладах вищої освіти. Розроблена технологія відображає авторське розуміння безперервності означеного процесу, деталізується системою педагогічних дій, реалізованих у три етапи (пропедевтично-підготовчий, професійної ідентифікації, творчої самореалізації у проектній діяльності) та сприяє розвитку художньо-естетичних якостей, асоціативно-образного мислення, теоретичних знань, практичних умінь створювати цілісні гармонійні образи, перспективні іміджеві проекти, прогнозувати тенденції становлення графічного дизайну для успішного здійснення професійної діяльності в галузі графічного дизайну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. Москва : Педагогика, 1989. 192 с.
2. Монахов В. М. Технологические основы проектирования и конструирования учебного процесса. Волгоград : Перемена, 1995. 152 с.
3. Лихачев Б. Т. Педагогика: курс лекций. Москва : Владос, 2010. 647 с.
4. Сисоева С. О. Педагогічні технології: коротка характеристика сутнісних ознак. *Педагогічний процес*: зб. наук. праць. 2006. Вип. 2. С. 127–131.

5. Максимова А. Б. Проектна культура майбутніх дизайнерів-графіків: навч. посібник. Київ : Фенікс, 2018. 72 с.

REFERENCES

1. Bospalko V. P. Slahaemye pedahohycheskoy tekhnolohyy. Moskva : Pedahohyka, 1989. 192 s.

2. Monakhov V. M. Tekhnolohycheskye osnovy proektyrovanyya y konstruyrovanyya uchebnoho protsessa. Volhohrad: Peremena, 1995.

3. Lykhachev B. T. Pedahohyka: kurs lektsyy. Moskva : Vlados, 2010. 647 s.

4. Sysoyeva S. O. Pedahohichni tekhnolohiyi: korotka kharakterystyka sutnisnykh oznak. Pedahohichnyy protses: zb. nauk. prats. 2006. Vyp. 2. S. 127–131.

5. Maksymova A. B. Proektna kultura maybutnikh dyzayneriv-hrafikiv: navch. posibnyk. Kyiv : Feniks, 2018. 72 s.

MAKSYMOVA A. PEDAGOGICAL TECHNOLOGY OF STAGE DEVELOPMENT OF FUTURE GRAPHIC DESIGNERS' PROJECT CULTURE IN PROFESSIONAL TRAINING

***Abstract.** The article deals with the essence of the author's technology of the gradual development of the project culture of future graphic designers in professional training in art institutions of higher education, which is designed taking into account the peculiarities of the development of the project culture in accordance with the requirements of the integrity, systematic, controllability of the specified process. The technology of the gradual development of project culture combines three stages (propedeutical-preparatory, professional identification, creative self-realization in the project activity) and actualizes the development of artistic and aesthetic qualities, associative-figurative thinking, promotes the deepening of theoretical knowledge, improvement of the prospective improvement*

image projects, forecasting trends of graphic design. According to the results of the research, the author concludes that the technology of gradual development of the project culture of future graphic designers is represented by a set of purposefully arranged didactic methods, techniques, methods, means and forms of teaching, principles and rules of their creative application, aimed at improving the level of development of students - designers in art institutions of higher education. The developed technology reflects the author's understanding of the continuity of the defined process, details the system of pedagogical actions implemented in three stages (propedeutical-preparatory, professional identification, creative self-realization in the project activity) and promotes the development of artistic and aesthetic qualities, associative-theoretical thinking create holistic harmonious images, perspective image projects, predicts trends in graphic design for successful implementation of professional training in Graphic Design.

Keywords: *pedagogical technology, technology of gradual development of project culture, project culture of future graphic designers, professional training, graphic design.*

МАКСИМОВА А. ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ПОЭТАПНОГО РАЗВИТИЯ ПРОЕКТНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ ДИЗАЙНЕРОВ-ГРАФИКОВ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Аннотация. *В статье рассматривается авторская технология поэтапного развития проектной культуры будущих дизайнеров-графиков в процессе профессиональной подготовки в художественных заведениях высшего образования, разработана с учетом своеобразия становления проектной культуры в соответствии с требованиями целостности, системности, управляемости указанного процесса. Технология поэтапного развития проектной культуры объединяет три этапа (пропедевтическое-подготовительный, профессиональной идентификации,*

творческой самореализации в проектной деятельности) и актуализирует развитие художественно-эстетических качеств, ассоциативно-образного мышления, способствует углублению теоретических знаний, совершенствованию практических умений по созданию целостных гармоничных образов, перспективных имиджевых проектов, прогнозирования тенденций становления графического дизайна.

Ключевые слова: технология поэтапного развития проектной культуры, проектная культура будущих дизайнеров-графиков, профессиональная подготовка, графический дизайн.